

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اخلاق پژوهش

Research Ethics

همارحمانی هیات علمی دانشگاه فرهنگیان

امام صادق(ع):

«علیکم بمکارم الاخلاق فان الله عزوجل یحبها و ایاکم و مَدام الافعال فان الله عزوجل یبغضها»

بر شما باد مکارم اخلاق که خداوند عزوجل آن را دوست دارد و دور باشید از کردارهای نکوهیده که مورد بغض خداوند است .

۱- فرا اخلاق (Meta ethics):

فرااخلاق از شاخه های فلسفه اخلاق است و بر محور چیستی اخلاق متمرکز است.
"خوبی چیست؟" یا "چگونه می توانیم بد را از خوب تمایز دهیم؟"
فرااخلاق به دنبال درک طبیعت ویژگی های اخلاقی و سرشت ارزیابی ها است.

اخلاق، "خوب"، و "بد" چه معنایی دارند؟

۲- اخلاق هنجاری (Normative ethics)

شاخه‌ای از فلسفه اخلاق است که به پرسش‌هایی از قبیل "فرد چگونه باید از لحاظ اخلاقی عمل کند؟" می‌پردازد. تجویزی، توصیه ای یا دستوری است.

مردم چگونه باید رفتار کنند؟

۳- اخلاق کاربردی (Applied ethics)

کاربست اخلاق هنجاری در موقعیت معین است.

کاربرد مبانی و معیارهای اخلاقی در حوزه یا مسئله ای خاص که ناظر به یک قلمرو خاص رفتاری باشد. مانند: اخلاق پزشکی، معلمی، پرستاری، رسانه، تجارت، قضا، **اخلاق پژوهش** و مدیریت، محیط زیست، شهروندی، جنگ، سیاست و ...

ما چگونه باید، از دانشی که در دو حوزه فرا اخلاق و هنجاری کسب کرده ایم استفاده کنیم و آن را به رفتار تبدیل کنیم؟

■ اخلاق:

از نظر لغوی، اخلاق جمع خُلُق است و خُلُق مجموعه‌ی تمامی ویژگی‌ها و سرشته‌هایی است که با وجدان و بصیرت شناخته شده، درک و استنباط می‌گردند. اخلاق مربوط به آن دسته صفاتی می‌شود که در نفس راسخ و تثبیت شده است، به طوری که صاحب آن صفت بی درنگ کار متناسب و متناظر با آن را انجام می‌دهد؛

«**اخلاق ← سبک ارتباطی (من/دیگری) مبتنی بر رعایت حقوق طرف ارتباطی**»

■ پژوهش:

تلاش فکری منظم، روشمند و پرسش محور، برای یافتن پاسخ و دست یابی به حقیقت است که بر مبنای استدلال عالمانه و شواهد و منابع متعدد و معتبر انجام می‌گیرد تا نظر حق اثبات و نظر باطل نفی گردد.

اخلاق پژوهش

■ اخلاق پژوهش (Research Ethics) به مسائل اخلاقی (Moral issues) مربوط به تحقیقات

آماري، صداقت علمی محقق و تعهدات ضمنی در رابطه محقق/مورد تحقیق اشاره دارد.

«اخلاق در این حوزه شامل؛ قواعد رفتاری است که موجب رعایت حقوق دیگران و جلوگیری از

آسیب احتمالی به آنها می شود.»

- پژوهش، تلاشی است که پژوهشگر برای شفاف کردن مسئله‌ای مبهم انجام می‌دهد تا پاسخ دقیق و منطقی برای حل آن پیدا کند.
- پژوهش علمی موجب می‌شود؛

به جستجوی دانش بپردازیم

فهم و درک ما از جهان، شرایط مادی، زندگی اجتماعی و سعادت و خیر توسعه یابد.

به حل مشکلات بزرگی که بشر با آن روبه روست کمک می‌کند، اما در عین حال احتمال دارد

مشکلات بشر را حادثر کرده و به آن‌ها دامن بزند.

«اگر پژوهش به درستی هدایت نشود و در مسیر توسعه معنوی و رشد اخلاق نباشد، عامل تخریب

و نابودی به شمار می‌رود.»

دوسویه بودن نیاز در اخلاق و پژوهش

■ چرا در پژوهش به اخلاق نیاز داریم؟

۱- یک طناب نامرئی سرنوشته همه پژوهشگران را به لحاظ ثمربخشی پژوهشی و آموزشی به هم دوخته است.

۲- به لحاظ سلامت روانی هم این ارتباط میان پژوهشگران هست، ارتقای سلامت روانی جمعی سبب افزایش بازدهی همه است همانطور که بی اعتمادی همه را دچار آسیب می کند

۳- در جایگاه اجتماعی نیز هم سرنوشت هستند.

۴- هم سر نوشتی در ارتباط معنوی با هم و با مخاطبان دارند.

۵- در برند و اعتبار حرفه‌ای هم سرنوشت‌اند.

۶- و همینطور نسبت به درآمد، با یکدیگر هم سرنوشت‌اند.

ضرورت آشنایی با اخلاق پژوهش

۱. پژوهشگران با تولیدات علمی، اختراعات و اکتشافات خود در محیط پیرامون دخیل و تصرف می‌نمایند. دغدغه مسئولیت‌پذیری در فرآیند تحقیق، پژوهشگر را نیازمند به علم اخلاق می‌کند.

۲. اخلاق پژوهش تبلوری از «اخلاق کاربردی» در عرصه علم و فناوری است. سالهاست که متخصصان این حوزه در جستجوی راهکارهایی هستند تا با استفاده از توصیه‌های اخلاقی سلامت فرایند تحقیق را بهبود بخشند و بر اعتبار یافته‌های پژوهشی بیافزایند.

تاریخچه برخی از مسائل اخلاقی در تحقیقات قرن حاضر

- آنچه در دهه های اخیر باعث شد اخلاق پژوهش مورد توجه قرار گیرد انتشار خبرهای غیر اخلاقی مختلفی بود مانند:
 - تزریق سلولهای سرطانی کبد به بیماران بدون اطلاع آنها توسط پژوهشگران آمریکا
 - تابش و همچنین انتشار عمدی تشعشعات رادیو اکتیو در محیط زیست... به بیماران و یا سوژه های آزمایش بدون اطلاع یا رضایت آنها
 - تزریق ویروس هپاتیت به یک گروه از کودکان عقب مانده ذهنی
 - تحقیقات آمریکایی ها بر روی ۴۰۰ بیمار آفریقایی مبتلا به سیفیلیس یا آلوده کردن برخی از افراد به این بیماری، بدون اینکه کاردرمانی بر روی آنها انجام گیرد (۲۰۱۰)
 - انجام تحقیقات خشن و غیر انسانی بر روی جنین انسان و ...

تاریخچه برخی از مسائل اخلاقی در تحقیقات قرن حاضر

- مسائل اردوگاههای آلمان ها در سال ۱۹۴۳ - ۱۹۴۵ (واکسن تیفوس و مرگ هزار نفر)
- **تزریق خون آلوده** در موسسه رابرت کوخ به ۴۰ نفر
- **انتقال پشه های آنوفل** از مرداب ها به اردوگاه ها برای آزمایش بیماری مالاریا
- **وارد کردن سنگ و شیشه به زخم ها و جراحات** ایجادشده برای بررسی سولفامید
- مرگ بسیاری از دو قلوها برای **بررسی اثرات ژنتیک**
- تلاش آمریکایی ها برای کشف واکسن **شیگلا** و استفاده از آن در **افراد عقب افتاده**
- مرگ ۷۰۰ نفر از ژاپنی ها برای تلاش پژوهشگران ژاپنی در **مورد بیماری طاعون**
- تحقیقات در مورد سیفلیس در تاسکجی (tuskagee) **بر روی سیاه پوستان** (مسئله فریب، نژادپرستانه بودن، عدم درمان با وجود درمان)
- و

قانون نورنبرگ (۱۹۳۵)

- رضایت انسان مورد آزمایش، باید به طور مطلق و در کمال آرامش باشد.
- آزمایش باید نتایج مفید و پرثمری برای جامعه داشته باشد و از طریق روش و وسایل دیگر امکان دست یافتن به آن باشد.
- آزمایش باید بر اساس نتایج به دست آمده بر روی حیوانات آزمایشگاهی و اطلاعات مکتسبه از وضع طبیعی و مشکلات بیماری باشد.
- از هرگونه آزار جسمی و روحی غیرضروری در آزمایش باید اجتناب گردد.
- هیچ آزمایشی که موجب مرگ و یا معلولیت شود نباید انجام گیرد.
- درجه خطر نباید از آنچه که از آزمایش به دست خواهد آمد بیشتر باشد (سوژه مورد تجربه باید حتی از خطرات احتمالی بسیار دور حفظ نمود).
- آزمایش باید به فقط به وسیله دانشمندانی که از نظر اخلاقی و عملی صلاحیت دارند انجام گیرد.
- در جریان آزمایش انسان مورد آزمایش باید آزادی کامل داشته باشد تا هر وقت احساس نمود که ادامه آزمایش از نظر جسمی و روحی برای وی غیر ممکن است آن را قطع نماید.
- در جریان آزمایش هر وقت محقق حدس زد ادامه آزمایش احتمالاً به جراحت و یا معلولیت سوژه منجر خواهد شد آن را قطع نمایند.

برخی اصول بیانیه هلسینکی (۱۹۶۴)

- طراحی و اجرای هر روش آزمایشگاهی روی انسان باید به روشنی در یک پروتکل تحقیقاتی تدوین شده و توسط یک کمیته مستقل بررسی و تصویب شود.
- تحقیقات روی انسان باید منحصراً توسط افرادی که از نظر علمی صلاحیت دارند انجام گیرد.
- تحقیقات روی انسان تنها در صورتی مواجه است که اهمیت هدف تحقیق بر خطرات انجام آن برتری داشته باشد.
- در پژوهش حیثیت فرد مورد آزمایش باید محفوظ باشد.
- در انتشار نتایج محقق باید صحت اطلاعات را رعایت کند.
- پژوهشگر باید زمانی پژوهش روی انسان را آغاز کند که باور داشته باشد خطرات احتمالی قابل پیش بینی است.
- افراد شرکت کننده در هر تحقیق باید به روشنی نسبت به اهداف روش‌ها موارد احتمالی و خطرات بالقوه تحقیق و ناراحتی‌هایی که ممکن است در پی داشته باشد آگاه گردند.
- هنگام اخذ موافقت نامه دقت شود که افراد در محذوریت قرار نگرفته باشند.
- طرح تحقیقاتی باید همیشه شامل ذکر ملاحظات اخلاقی باشد...

ضوابط اخلاقی انجمن روانشناسان آمریکا (APA) ۲۰۰۲

■ اصل A:

- پژوهشگر نسبت به ارزشیابی مطالعه اش در پیروی از اصول اخلاقی مسئولیت دارد. پژوهشگر باید در جهت ممانعت از تضییع حقوق انسانی آزمودنیها مداخله عمل کند و با مشورت با دیگران اطمینان حاصل کند که حقوق، منزلت و رفاه آزمودنی ها حفظ میشود با حداکثر توان علمی پیش می رود.

■ اصل B:

- تعیین میزان خطر احتمالی ناشی از پژوهش. مسئولیت اخلاقی محقق این است که چنانچه آزمودنی به هر شکلی تهدید میشود بایستی قبل از هر اقدامی از حفظ آرامش و امنیت و رفاه آزمودنی اطمینان حاصل نماید. اما این بدان معنا نیست که اگر خطراتی آزمودنی را تهدید کرد نباید تحقیق را انجام داد. ارزشمندی و سودمندی پژوهش بایستی مورد تحلیل قرار گیرد و چنانچه سودمندی تحقیق بر ارزشمندی آزمودنیها برتری و تفوق داشت پژوهشگر میتواند با همکاران خود و سایر افراد مشورت نموده و با در نظر گرفتن کلیه جوانب اقدام به تحقیق نماید.

■ اصل C:

- پژوهشگر نسبت به رعایت اصول اخلاقی در مورد همکاران، دستیاران، دانشجویان و کارمندان نیز مسئول است و مسئولیت نهایی تصمیم برای اجرای تحقیق بر عهده محقق است. پژوهشگر باید بدون توجه به نصایح دیگران، اصول اخلاقی را در سرتاسر پژوهش رعایت کند. این موضوع به ویژه زمانی معنادار است که بیش از یک فرد پژوهش را انجام میدهد.

■ اصل D:

- پژوهشگر باید قبل از شروع پژوهش توافق روشن و منصفانه ای با آزمودنیها به عمل آورد و تعهدات و مسئولیتهای هر یک از آنها را مشخص کند.

ضوابط اخلاقی انجمن روانشناسان آمریکا (APA)

■ اصل E:

■ پژوهشگر بایستی ویژگیهای زیر را روشن سازد:

(۱) تعیین کند کاربرد چنین روشهایی مطابق با اصول تعلیم و تربیت هست یا خیر؟

(۲) آیا روشهای دیگری وجود دارند که در اجرای آنها نیاز به فریب کاری و پنهانسازی نباشد؟

(۳) اطمینان حاصل کند که با توضیحات مفید و کامل میتواند آزمودنیها را برای پژوهش آماده سازد؟

اصل E در واقع بسط نتایج اصل D است و بیان میکند که پژوهشگر باید شرکت کنندگان را به صورت کامل از جنبه‌های مختلف پژوهش آگاه سازد.

■ اصل F:

■ پژوهشگر باید به آزادی افراد برای مشارکت در پژوهش یا کناره‌گیری از آن در هر زمان احترام بگذارد.

ضوابط اخلاقی انجمن روانشناسان آمریکا (APA)

■ اصل G:

- پژوهشگران موظف اند آزمودنیها را در برابر خطرات روانی و فیزیکی، زیان ها و صدمات ناشی از روش تحقیق حفظ کند و از قبل آزمودنیها را از وجود احتمال چنین خطرانی آگاه کند و تا جایی که ممکن است از روشهای پژوهشی که موجب آسیبهای طولانی مدت یا جدی میشود پرهیز کند.

■ اصل H:

- بعد از جمع آوری اطلاعات پژوهشگر موظف است که اطلاعاتی درباره نتایج پژوهش به آزمودنیها بدهد و تلاش کند تا سوء تفاهمات موجود را از بین ببرد و به طور کلی باید به آزمودنیها اطمینان داده شود که دچار پیامد زیان آورد نمیشوند.

■ اصل I:

- اگر روشهای اجرای تحقیق منجر به پیامدهای نامطلوبی برای شرکت کنندگان میشود، پژوهشگر موظف است این پیامدها را که شامل تأثیرات بلندمدت است اصلاح یا به صورت کامل برطرف سازد.

■ اصل J:

- اطلاعاتی که در ضمن اجرای تحقیق از شرکت کنندگان جمعآوری میشود بایستی محرمانه بماند.

■ پیشتر گفتیم؛

اخلاق پژوهش شاخه ای از اخلاق کاربردی است و پژوهش را از آغاز تا پایان کار از لحاظ اخلاقی هدایت می‌کند. تاکنون اخلاق پژوهش در حوزه پزشکی بیشتر مورد توجه قرار گرفته، در حالی که به نظر می‌رسد اخلاق پژوهش در حوزه علوم اجتماعی و انسانی به این دلیل که یافته ها و نتایج این گونه پژوهش ها، هم به فرد و هم به محیط فراتر از جامعه علمی مربوط می‌شود و با ابعاد مختلف زندگی بشر در ارتباط است، نیاز به توجه بیشتری است.

انواع پژوهش براساس نحوه گردآوری داده

کتابخانه‌ای

پیمایشی

آزمایشگاهی

فردگرایانه : به اخلاق پژوهشگران مربوط می‌شود.

مسئولیت پذیری شخص یا اشخاص پژوهشگر (تیم پژوهشی)

سیستمی نگر : به فرآیند پژوهش و اخلاق مراکز علمی و دانشگاه ها می‌پردازد.

مسئولیت در قبال همه عناصر محیط درونی و بیرونی

اخلاق مربوط به پژوهش شامل مقولات زیر است:

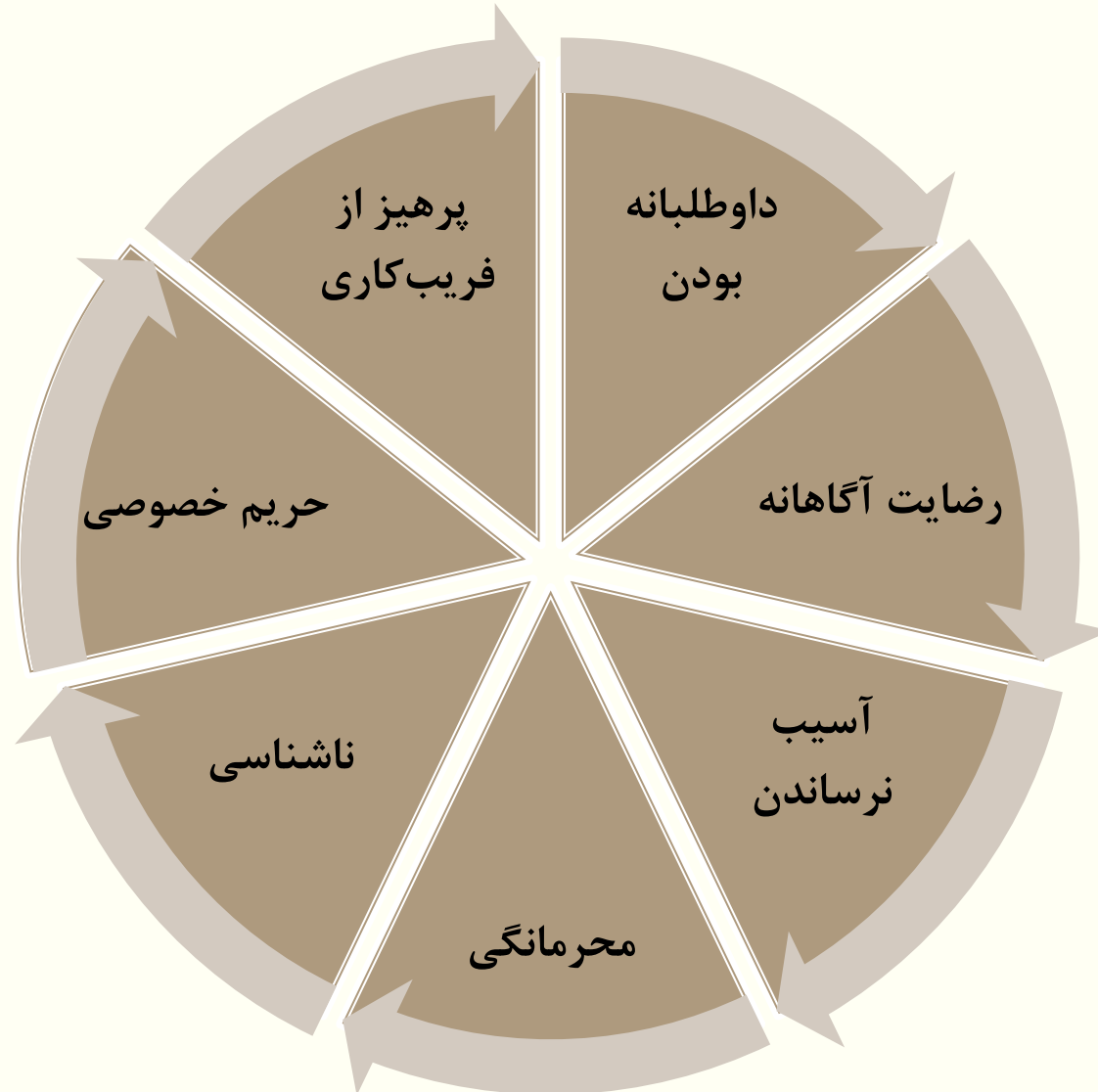
■ ۱- آزمودنی های انسانی تحقیق

■ ۲- فرآیند پژوهش

■ ۳- انتشار نتایج پژوهش

■ ۴- اخلاق پژوهشگر

۱- آزمودنی های انسانی در تحقیق (شرکت کنندگان در تحقیق)

- پژوهش فرآیندی است که دارای مراحل است که شکل‌گیری درست آن، یک پژوهش مطلوب و تاثیرگذار را به دنبال خواهد داشت.

"بدون رعایت اخلاق، در واقع اجتماعات علمی شکل نمی‌گیرند و جریان تولید علم نیز دچار اختلال می‌شود." پژوهشگران به دلیل آنکه بر محیط اطراف خود تاثیرگذارند، می‌بایست مجهز به سواد اخلاقی، آشنا به اصول اخلاقی و آراسته به فضایل آن باشند.

سوء رفتارهای پژوهشی در هر مرحله از فرایند تحقیق علمی

۱- بیان مسئله	۲- تدوین چارچوب نظری تحقیق
جعلی و غیر واقعی بودن مساله تحقیق	الگو برداری کامل از آثار دیگران
تحریف واقعیت به منظور متقاعد سازی دیگران درباره اهمیت تحقیق	استفاده از ساختار مقاله دیگران
ایده برداری و سوء استفاده	ارایه مدل تحقیق بدون پشتوانه علمی و نظری
سرقت منابع، کتاب ها و یا داده	
کپی برداری موضوع پژوهش یا پیشنهاد (پروپوزال) دیگران	
جستجوی ناکامل و ناکافی در متون و مبانی نظری	

سوءرفتارهای پژوهشی در هر مرحله از فرایند تحقیق علمی

۳- طرح تحقیق علمی	۴- جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر داده‌ها
سر باز زدن از انجام تعهدات طبق قرارداد	افشای اطلاعات مربوط به آزمودنی
تغییر روش اجرای پژوهش بدون اطلاع مبادی ذیربط	تطمیع، اغوا، اجبار و تهدید برای کسب رضایت از افراد
واگذاری اجرای پژوهش به دیگران	عدم رعایت رازداری به گونه‌های که آزمودنی دچار زیان مادی یا معنوی شود
درخواست مواد و وسایل اضافی و غیرضروری	عدم جلب رضایت مشارکت کنندگان
استفاده از اعتبارات مالی مصوب یک پژوهش خارج از مفاد قرارداد	آگاه نکردن مشارکت کنندگان در پژوهش از اهداف، روشها، خطرها، مشکلات، ناملايمات و پیامدهای ممکن پژوهش
عدم رعایت مقررات و سیاست‌های حرفه‌ای، سازمانی، دولتی و راهبردهای ملی در طرح، اجرا و گزارش دهی پژوهش	عدم احترام به حریم خصوصی افراد
	عدم رعایت محرمانگی و ناشناسی
	آسیب رساندن به افراد
	داده سازی
	استفاده از روش آماری نامطلوب

سوءرفتارهای پژوهشی در هر مرحله از فرایند تحقیق علمی

۵- نتیجه گیری و نوشتن گزارش	۶- ارائه گزارش
عدم رعایت صداقت و بیطرفی	نشر بی فایده و تکراری
جعل و تحریف نتایج	سوگیری
اعمال تعصب شخصی	اطلاعات ساختگی
مشتبه نمودن نتایج حاصل از تحقیق	اطلاعات با منشا کپی و پیاده کردن از محیط‌های مجازی
گزارش نکردن حذف داده‌های پرت و از دست رفته	خودنوشتار دزدی
اضافه کردن نام افرادی که نقشی در تحقیق ندارند	انتشار چندگانه
در نظر گرفتن نام یک همکار به عنوان نویسنده، در مقاله‌ای که وی هیچ کمک جدی و خاصی به نوشتن آن مقاله نکرده است	تخلف از حق چاپ
افزودن نام دیگران به منظور موجه نشان دادن مقاله	تقطیع پژوهش
عدم رعایت تقدم و تاخر اسامی نویسندگان در مقاله	
سرقت ادبی	
شیوه‌های نادرست منبع نویسی	

۳- انتشار نتایج پژوهش

پژوهشگر، همانگونه که نسبت به مشارکت کنندگان تعهد اخلاقی دارد، نسبت به جامعه نیز تعهدات اخلاقی ای دارد که باید به آن ها پایبند باشد :

■ صداقت:

- بیان صادقانه نتایج
- عدم پیش داوری
- ارزیابی دقیق نتایج
- بیان محدودیت ها
- رعایت اصل بی طرفی

■ همگانی بودن

- انتشار نتایج پژوهش و ارائه آن به جامعه علمی تا نتایج پژوهش آن ابطال یا اثبات شوند و به پیشرفت دانش کمک کنند.

رفتارهاي شايسته

- مسئولیت حرفه‌ای
- امانتداری
- شهامت
- پرداختن به مسائل ضروری جامعه
- حقیقت‌جویی
- نقدپذیری
- نشاط
- درک و فهم قوانین، سیاست‌ها و مقررات
- پاسخگویی

رفتارهاي ناشايست

- جعل
- تقلب
- تحریف
- سرقت ادبی و علمی
- غرض‌ورزی و زدن اتهام به دیگران

اخلاق مؤسسات پژوهشی

توجه به اولویت ها و نیازهای اصلی در تحقیقات	
انتخاب موضوع تحقیق و بیان مسئله	پذیرش موضوع پژوهش توسط جمعیت مورد مطالعه
	در نظر گرفتن باورها، ارزش ها و سنت های جامعه
	عدم استفاده از بیان موهن و زننده
	ارائه درست داده های دیگران
بازنگری مدارک موجود	رعایت صداقت و امانت علمی
	رعایت بی طرفی و پرهیز از گرایش های خاص
	ذکر نام پژوهشگران مرتبط
	عدم استفاده از منابع مشکوک و فاقد اعتبار
برنامه ریزی و اجرای تحقیق	استفاده از روش های جدید تحقیق
	عدم استفاده انحصاری روش های همسو با نظر پژوهشگر
نیروی انسانی و مدیریت	توجه به رفاه و آرامش اعضای گروه تحقیقاتی
	جلوگیری از سوء استفاده اعضای گروه از جامعه مورد مطالعه
	دقت در استفاده از بودجه و ابزار تحقیق

اخلاق پژوهش در فضای مجازی یا اخلاق پژوهش اینترنتی

- در پژوهشهای اینترنتی، اینترنت به عنوان پدیده، ابزار و همچنین محیط (زمینه) اجتماعی برای فعالیتهای پژوهشی در نظر گرفته می‌شود. انجام فعالیتهای پژوهشی در این گستره، مسائل اخلاقی متنوعی را به دنبال دارد که نیازمند بررسی ملاحظات اخلاقی توسعه یافته‌ای است. اخلاق پژوهش در فضای مجازی یا اخلاق پژوهش اینترنتی زیر مجموعه ای از اخلاق کاربردی است که در دهه های اخیر مطرح شده است. در پژوهش اینترنتی از اینترنت و امکانات آن به عنوان ابزار پژوهش و یا به عنوان محیط پژوهش برای جمع آوری داده ها و بررسی فعالیت های مورد پژوهش در محیط مجازی استفاده می گردد.

منشور اخلاق پژوهش اینترنتی

منشور
اخلاق

مramنامه
اخلاقی

صاحبان حق

صاحبان
مسئولیت

مramنامه
اخلاق
پژوهش

پژوهشگر

سازمان‌های
پژوهشی

مramنامه
اخلاق
پژوهش
اینترنتی

اصول و
موازين
پژوهش

با اینترنت
در اینترنت

کدهای اخلاقی پژوهش اینترنتی

صلاحیت تخصصی

- آشنایی با روش ها و ابزارهای متناسب با پژوهش اینترنتی

انتخاب موضوع پژوهش

- استفاده بهینه از منابع و امکانات اینترنتی

ویژگی های فردی پژوهشگر

- امانت داری
- دقت در تدوین گزارش (عدم نقض محرمانگی، حفظ حقوق مالکیت معنوی، رعایت چهارچوب قواعد بین المللی، محلی و ملی)

کدهای اخلاقی پژوهش اینترنتی

تعهد و مسئولیت
نسبت به ذی نفعان

- رعایت منافع ذینفعان در تمام مراحل پژوهش

حقوق سوژه های مورد
پژوهش

- معرفی مناسب
- روشنگری آغازین
- رضایت آزادانه و آگاهانه
- حفظ حریم خصوصی و محرمانگی
- حفظ رازداری و گمنامی
- حفظ سلامت و ایمنی

سوءرفتارهای پژوهشی

- سرقت علمی

کدهای اخلاقی پژوهش اینترنتی

استناد

- ارجاع و استناد به منابع مورد استفاده

مالکیت معنوی و مسئولیت پژوهش

- حق مالکیت داده ها

ضوابط انتشار

- عدم انتشار اطلاعات آزمودنی ها

- پیری، رمضان و بلوچی، حجت (۱۳۹۹) اخلاق حرفه‌ای معلم با تاکید بر تکالیف و حقوق اسلامی، نگارستان غرب.
- خالقی، نرگس (۱۳۸۷) اخلاق پژوهش در علوم اجتماعی. فصلنامه اخلاق در علوم و فن‌آوری، سال سوم شماره ۱ و ۲، ص ۸۳-۹۲.
- مهارتی، یعقوب و برومند، الهام و لقمانی، هدیه (۱۳۹۳) فصلنامه اخلاق در علوم و فن‌آوری، سال نهم، شماره ۱، ص ۱۲-۲۱.
- اترک، حسین (۱۳۹۵) اخلاق در پژوهش: چیستی خود علم ربایی، فصلنامه اخلاق در علوم و فن‌آوری، سال سیزدهم، شماره ۲، ص ۱-۸.
- حیدری، غلامحسین (۱۳۸۹) اصول اخلاقی در پژوهش، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، دوره ۱، شماره ۲، ص ۱-۲۰.
- عبداللهی، حسین و طاهری، مرتضی و غیائی، سعید و بابایی، محمدرضا (۱۳۹۷) اخلاق پژوهش پیش زمینه حقوق شهروندی، فصلنامه حقوق شهروندی، سال سوم شماره ۲، ص ۱-۲۴.
- فرامرز قراملکی، احد و طاهری وحدتی، حسین (۱۳۹۶) اخلاق پژوهش، نشریه مشکوه، بهار، شماره ۱۳۴، ص ۱۱۶-۱۳۵.
- ابوالحسنی نیارکی، فرشته (۱۳۸۹) امانت داری در پژوهش با ملاحظات و نقدی بر فصل اول از کتاب اخلاق پژوهش، نشریه کتاب ماه دین، شماره ۱۵۵، ص ۴۶-۴۹.
- مطلبی فرد، علیرضا و حمیدرضا، آراسته و محبت، هدیه و دستا، مهدی (۱۳۹۱) اخلاق پژوهش در آموزش عالی، ویژگی های فردی و مسئولیت‌های حرفه ای پژوهشگران، سال پنجم، شماره ۹۱، ص ۹۶-۱۱۵.
- ثقه الاسلامی، علیرضا (۱۳۹۸) فرآیندی برای تدوین مرامنامه اخلاق پژوهشی اینترنتی مبتنی بر روش اقدام پژوهی، سال چهاردهم، شماره ۲، ص ۱-۷.
- یزدان، منصوریان (۱۳۹۳) پاسداشت اخلاق پژوهش با احترام به حقوق همه ذی نفعان پروژه های تحقیقاتی، سال هفدهم، شماره ۹۷، ص ۲۷-۳۳.

پیار از توبہ ہما